

Comparing the Academic Performance of Adolescents in Monogamous and Polygamous Families based on Mental Health and Attribution Style of Mothers

Khosravi Shastan A¹, Rajaei A^{2*}, Teimory S³

1- PhD Student in Psychology, Department of Psychology, Torbat-e Jam Branch, Islamic Azad University, Torbat-e Jam, Iran.

2- Associate Professor, Department of Psychology, Torbat-e Jam Branch, Islamic Azad University, Torbat-e Jam, Iran.

3- Associate Professor, Department of Psychology, Torbat-e Jam Branch, Islamic Azad University, Torbat-e Jam, Iran.

Corresponding Author: Rajaei A, Associate Professor, Department of Psychology, Torbat-e Jam Branch, Islamic Azad University, Torbat-e Jam, Iran.

Email: rajaei.46@yahoo.com

Received: 5 May 2023

Accepted: 3 Nov 2023

Abstract

Introduction: Mothers in the family can influence the academic performance of adolescents with their psychological characteristics. The purpose of this research was to compare the academic performance of adolescents in monogamous and polygamous families based on mental health and the attribution Style of mothers.

Methods: The research method was causal-comparative. The statistical population of the research consists of adolescents aged 14 to 18 and mothers of monogamous and polygamous families in Saravan city. 240 people, including 120 adolescents from polygamous and monogamous families and 120 mothers from polygamous and monogamous families, were selected by available and targeted sampling method.

Goldberg and Hillier (1979) general health questionnaire and Peterson and Seligman (1982) attribution style were used to collect data. The obtained data have been analyzed using independent groups t-test and multivariate analysis of variance with SPSS software.

Results: The results of the research showed that the academic performance of adolescents in monogamous families is better than the academic performance of adolescents in polygamous families ($P=0/002$, $T=3/194$). Also, the results showed that the academic performance of adolescents in monogamous families whose mothers have no mental symptoms and moderate mental symptoms is better than their peers in polygamous families ($P=0/031$, $T=2/21$). Another finding of the research showed that the academic performance of adolescents in monogamous families is better than the academic performance of adolescents in polygamous families based on the optimistic attribution style of mothers ($P=0/002$, $T=3/18$).

Conclusions: According to the results of the research, it is suggested to pay attention to mental health and familiarization of mothers with attribution Style to improve the academic performance of children in polygamous families.

Key words: Polygamy, Attribution Style, Mental health, Academic performan.

مقایسه عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری و چندهمسری بر اساس سلامت روان و سبک اسنادی مادران

عزیز اله خسروی شستان^۱، علی رضا رجایی^{۲*}، سعید تیموری^۳

۱- دانشجوی دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، واحد تربت جام، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت جام، ایران.

۲- دانشیار، گروه روانشناسی، واحد تربت جام، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت جام، ایران.

۳- دانشیار، گروه روانشناسی، واحد تربت جام، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت جام، ایران.

نویسنده مسئول: علی رضا رجایی، دانشیار، گروه روانشناسی، واحد تربت جام، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت جام، ایران.
ایمیل: rajaei.46@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۸/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۲/۱۵

چکیده

مقدمه: مادران در خانواده می توانند با ویژگی های روانشناختی که دارند بر عملکرد تحصیلی نوجوانان تأثیرگذار باشند. هدف از پژوهش حاضر مقایسه عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری و چندهمسری بر اساس سلامت روان و سبک اسنادی مادران بود.

روش کار: روش پژوهشی علی-مقایسه ای بود. جامعه آماری پژوهش را نوجوانان ۱۴ تا ۱۸ سال و مادران خانواده های تک همسری و چندهمسری شهرستان سراوان تشکیل می دهند. ۲۴۰ نفر شامل ۱۲۰ نفر نوجوانان خانواده های چندهمسری و تک همسری و ۱۲۰ نفر مادران در خانواده های چندهمسری و تک همسری با روش نمونه گیری در دسترس و هدفمند انتخاب شدند. از پرسشنامه سلامت عمومی گلدبرک و هیلیبر (۱۹۷۹) و سبک اسنادی پیترسون و سلیگمن (۱۹۸۲) برای جمع آوری داده ها استفاده شد. داده های به دست آمده با استفاده از آزمون تی گروه های مستقل و تحلیل واریانس چندعاملی با نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته شده است.

یافته ها: نتایج پژوهش نشان داد عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری بهتر از عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های چندهمسری است ($p=0/002$, $T=3/194$). همچنین عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری که مادرانشان بدون علائم روانی و علائم متوسط روانی هستند بهتر از همتایان آن ها در خانواده های چندهمسری است ($p=0/031$, $T=2/21$). یافته دیگر پژوهش نشان داد عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری بر اساس سبک اسنادی خوش بینانه مادران از عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های چندهمسری بهتر است ($p=0/002$, $T=3/18$).

نتیجه گیری: با توجه به نتایج پژوهش، برای بهتر شدن عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های چندهمسری، توجه به سلامت روان و آشنایی مادران با سبک های اسنادی پیشنهاد می شود.

کلیدواژه ها: چندهمسری، سبک اسنادی، سلامت روان، عملکرد تحصیلی.

همسر دارد؛ از این رو، شرایط و روابط ویژه ای بر این خانواده حاکم است و می توان انتظار داشت این شرایط در رفتار و عملکرد اعضای خانواده بازتاب داشته باشد (۱۱). در این نوع خانواده ها ورود عضو جدید همسر یا اگر فرزند باشد نقش رقیب مادر را پیدا می کند، اگر نتواند خود را با دیگر اعضا و تغییرات به وجود آمده سازگار کند تبعات زیادی برای همه اعضای خانواده در پی دارد (۱۲). تبعات آن به صورت مجموعه ای از اختلالات در زندگی فرزندان ایجاد می شود (۱۳)، چندهمسری بیشتر با شیوع زیاد مشکلات خانوادگی مانند درگیری همسران، ارتباط و انسجام خانوادگی ضعیف، احساسات منفی در بین خواهر و برادرهای همسران و غیره همراه است؛ بنابراین، این بدان معناست که خانواده های دارای ازدواج چندهمسری بیشتر در معرض خطر هستند (۱۴). وقتی خانواده با چنین تغییراتی مواجه می شود از وظیفه های اصلی آن که پرورش و هدایت نسل برای رشد و شکوفایی جامعه است غافل شده و به جای تمرکز بر رشد نوجوانان در زمینه های مختلف از جمله عملکرد تحصیلی نوجوانان، صرف رقابت با اعضای دیگر خانواده می شود. یکی از عوامل که به نظر می رسد بر عملکرد تحصیلی نوجوانان تأثیرگذار باشد، سلامت روان مادران است. سازگاری مداوم با شرایطی که در حال تغییر هستند، و همچنین تعادل برقرار کردن بین تضادهای درونی و الزامات محیطی که در حال تغییر است را سلامت روانی می گویند. خانواده نیز تحت این شرایط و تغییرات دستخوش چالش ها و تغییراتی قرار می گیرد (۱۵). میزان آسیب پذیری نوجوانان بستگی به کیفیت ارتباطی اعضای خانواده و پیوندهای عاطفی با آنها دارد، و اینکه بیشتر مشکلات رفتاری و انحرافات نوجوانان ریشه در خانواده دارد (۱۶). رابطه مادر و کودک در بحث سلامت روان، اهمیتی ویژه دارد، زیرا این ارتباط چنان نزدیک و درهم تنیده است که هرگونه تغییر در یکی بر دیگری نیز تأثیر می گذارد؛ بر این اساس، مشکلات سلامت روانی مادر بر رابطه او با فرزندش اثر می گذارد. یکی از اثرات سلامت روان مادر تأثیر بر عملکرد تحصیلی فرزندان است، یعنی سلامت روان مادرتوانایی پیش بینی عملکرد تحصیلی فرزندان را دارد (۱۷).

یکی از عوامل متعددی که به نظر می رسد بر عملکرد تحصیلی نوجوانان تأثیر می گذارد، سبک اسنادی مادران است. اسناد علی از فرآیندهای شناختی که برای ساختن باورها در مورد جهان استفاده می شود. اسناد علی با

خانواده یک سیستم پویاست و از نهادهایی است که انسان برای تنظیم و یکپارچه سازی رفتار خود بنا نهاده است، و دارای عملکردی از جمله ارتباط، تعامل و حل مشکلات هر یک از اعضای خانواده است (۱). ساختار خانواده یکی از عواملی است که بر دوران نوجوانانی افراد تأثیر می گذارد. نوجوانی دوران بحرانی است که عوامل خطر ضمن تهدید سلامت روانی، اجتماعی و عاطفی می توانند بر پیکر وجودی آن ها تأثیر جبران ناپذیری وارد آورند (۲). اما برخی همانند اریکسون عقیده دارند که نوجوانی شروع دوران استقلال طلبی در انسان است. این دوران تنها به صورت تهدید در نظر گرفته نشود بلکه به صورت عطف شکوفایی استعدادها بیشتر افراد برداشت شود (۳). شکوفایی استعدادها می تواند در قالب عملکرد تحصیلی دیده شود.

de la Fuente (۲۰۱۸) عملکرد تحصیلی را می توان بر اساس ترکیبی از سه حوزه زیر تعریف کرد: ۱- مفهومی؛ نمراتی که از آزمون ها به دست می آیند. ۲- رویه ای؛ حاضر بودن در کلاس و آزمایشگاه. ۳- نگرش؛ فعالیت های داوطلبانه و همکاری در کلاس (۴). عملکرد تحصیلی شامل پیشرفت تحصیلی، رضایت، کسب مهارت ها و صلاحیت ها، پایداری، و دستیابی به اهداف یادگیری است (۵). عملکرد تحصیلی نوجوانان، به ترکیبی از عوامل شخصی و نهادی نسبت داده می شود. عوامل شخصی شامل سطح هوش، دانش و توانایی فرد و عوامل نهادی تأثیر خانواده یا والدین است (۶). در هر جامعه ای در هر زمان، جنبه های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و بهداشتی مادران بر روند آموزش و یادگیری کودکان تأثیر می گذارد (۷). زمانی که زنان نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می دهند، کاملاً واضح است که هیچ پیشرفتی وجود نخواهد داشت، مگر اینکه نیازها و علایق آنها به طور کامل در نظر گرفته شود (۸). خصوصیات شخصیتی اشخاص و خصوصاً مادر، می تواند پرنفوذترین عامل در برقراری ارتباط با کودکان و عملکرد تحصیلی آنها باشد (۹)، زیرا معمولاً کودک حداکثر زمان خود را با مادرش سپری می کند؛ بنابراین تأثیرات قوی و طولانی مدت بر کودک می گذارد، پایه و اساس پیشرفت آینده او را ایجاد می کند (۱۰).

یکی از عوامل متعددی که به نظر می رسد بر عملکرد تحصیلی نوجوانان تأثیرگذار باشد، چندهمسری است. چندهمسری خانوادگی است که در آن مرد بیش از یک

توضیحات گذشته نگر برای علیت رویداد مربوط به نسبت دادن رویدادهای مثبت به عوامل درونی (یعنی رویدادی به خاطر من اتفاق افتاد) و رویدادهای منفی به عوامل خارجی (یعنی رویدادی به دلیل چیزی خارج از من رخ داده است) مشخص می شود (۱۸). همواره خانواده در حال حل تضادهای بین اعضا، رعایت مرزها بین افراد، اجرای اصول و قوانین خانواده می باشد که همه برای محافظت از کل سیستم خانواده است (۱۹). تأثیر رفتارهای خوشبینانه و بدبینانه مادر در روابط سازنده یا مخرب نوجوان غیر قابل انکار است؛ زیرا که افکار و باورهای مادران مبتنی بر این است که رفتارهای مثبت یا منفی نوجوانان همیشگی یا موقتی، عمدی یا غیرعمدی است. همین موارد تمامی ذهنیت و واکنش های مادر را نسبت به فرزند نوجوانش تحت تأثیر قرار داده، و می تواند چرخه ای از همدلی و درک متقابل را به وجود آورد یا اینکه مشکلات بین مادر و نوجوان را تشدید کند (۲۰). مادران خانواده که زمان زیادی را صرف اعضای خانواده می کنند با توجه به فرهنگ خاصی که بر جامعه حاکم است (۲۱)، بنابراین مادران بیشتر در معرض فشارها و استرس ها هستند، اگر ساز و کارهای روانشناختی مناسبی برای مواجهه با استرس ها و شرایط تنیدگی زهای زندگی نداشته باشند دچار مشکلاتی در سلامت روان می شوند (۲۲). افسردگی ها و مشکلات سلامت روانی مادر بر عملکرد کودک در مدرسه تأثیرات منفی زیادی می گذارد (۲۳).

مطالعه فرا تحلیلی Shaiful Bahari و همکاران (۲۴) نشان داد وضعیت اقتصادی نقش مهمی در عملکرد خانواده و سلامت روان کودکان دارد. کودکان دریافته اند که ازدواج های چندهمسری والدین آنها عملکرد اقتصادی و خانوادگی خانواده آنها را بدتر کرده است. در این مطالعه نشان داده شد که زنان در ازدواج های چندهمسری شانس بیشتری برای تجربه افسردگی نسبت به ازدواج های تک همسری داشتند و کودکان دارای والدین چندهمسری نسبت به کودکان دارای والدین تک همسری، شاخص کلی علائم مرضی به طور قابل توجهی بالاتر داشتند. همچنین پژوهش ریگی کوه و همکاران (۲۵) نشان داد که نوجوانان در خانواده های چندهمسری از سازگاری کمتری نسبت به همتایان خود در خانواده های تک همسری برخوردار هستند. هرچند پژوهش های ارزشمندی درباره سلامت روان و سازگاری نوجوانان در خانواده های چندهمسری صورت گرفته است، اما پژوهش هایی که به تأثیر مستقیم سلامت روان و سبک

های اسنادی مادران که بر عملکرد تحصیلی نوجوانان داشته باشد گزارش نشده است. بنابراین این پژوهش با هدف مقایسه عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری و چندهمسری بر اساس سلامت روان و سبک های اسنادی مادران انجام گرفت.

روش کار

روش پژوهش توصیفی از نوع علی-مقایسه ای بود. جامعه آماری پژوهش را نوجوانان دانش آموز ۱۴ تا ۱۸ سال عضو خانواده های تک همسری و چندهمسری شهرستان سراوان که در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به تحصیل اشتغال داشتند، به همراهی مادرانشان تشکیل دادند. جامعه پژوهش حاضر به دو زیر گروه خانواده های تک همسری و خانواده های چندهمسری تقسیم می شود. ابتدا در زیر گروه خانواده های چندهمسری با توجه به حجم جامعه ای ۶۹ نفری نوجوانان (پسر و دختر)، و فرمول کوکران تعداد ۶۰ نفر به عنوان نمونه در نظر گرفته شد. ۳۰ پسر و ۳۰ دختر به عنوان نمونه انتخاب شدند. و در ادامه مادران این نوجوانان به عنوان نمونه انتخاب شدند. تعداد این افراد در مجموع ۱۲۰ مورد (۶۰ نوجوان و ۶۰ مادر) شدند. برای تعیین حجم نمونه زیر گروه خانواده های تک همسری، به منظور تطبیق تعداد این زیر گروه با زیر گروه اول و رعایت پیش فرض آزمون های آماری (تساوی نسبی تعداد اعضای زیر گروه ها)، تعداد ۱۲۰ نفر (۶۰ نوجوان ۳۰ پسر و ۳۰ دختر) و ۶۰ مادر) در نظر گرفته شد که با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند از بین دانش آموزان همان مدارس که اعضای نمونه زیر گروه خانواده های چندهمسری تحصیل می کردند، انتخاب شدند. نوجوانان در خانواده های تک همسری از همان مدارس که نوجوانان چندهمسری تحصیل می کردند، یعنی مدارس یکسان، سن ۱۴ تا ۱۸ سال، جنسیت و قومیت انتخاب شدند و همچنین برای انتخاب مادران تک همسر بر اساس قومیت (بلوچ بودن)، عدم فوت همسر و عدم طلاق با مادران چندهمسری همتا و هماهنگ شدند.

ابزار پژوهش

۱- پرسشنامه سبک اسنادی: این پرسشنامه اولین بار برای سنجش اسناد افراد برای رویدادهای غیر قابل کنترل توسط پیترسون و سلیگمن (۱۹۸۲) ساخته شد (۲۶). این پرسشنامه معمولاً سبک های تفکر مثبت و منفی را اندازه گیری می کند. دارای ۱۲ موقعیت فرضی که به صورت شش

سه روش بازآزمایی، دونیمه سازی و آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۷۰، ۰/۹۳، ۰/۹۰ گزارش شده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۶ به دست آمد. عملکرد تحصیلی: برای اساس معدل نیمسال تحصیلی گرفته شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون ها تی گروه های مستقل و تحلیل واریانس چندعاملی و با نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ استفاده شد و سطح معنی داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

جنبه های اخلاقی این پژوهش برگرفته از رساله دکتری روانشناسی است که توسط کمیته اخلاق دانشگاه آزاد واحد تربت جام با کد IR.IAU.TJ.REC.1400.003 تأیید و مورد موافقت قرار گرفت، هنگام دادن پرسشنامه به نوجوانان، درباره هر پرسشنامه توضیح کامل داده شد، هنگام ارسال پرسشنامه ها برای مادران فرم رضایت آگاهانه شرکت در پژوهش برای مادران ارسال گردید و در مورد اهداف و ماهیت پژوهش و محرمانه بودن و بی نام بودن پرسشنامه ها توضیح داده شد، همچنین رازداری در صورت پنهان بودن چندمتری و مراقبت از حالات روحی، روانی و احساسات نوجوانان رعایت گردید.

یافته ها

در خانواده های تک همسری و چندمتری ۵۰ درصد شرکت کنندگان را پسران و ۵۰ درصد آنها را دختران تشکیل دادند. برای بررسی توزیع نرمال متغیر عملکرد تحصیلی نوجوانان از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شد، نتایج آزمون متغیر عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده تک همسری ۰/۱۰۰ با سطح معناداری ۰/۲۰۰ و چندمتری ۰/۱۱۲ با سطح معناداری ۰/۰۵۷ بود. آزمون همگنی واریانس ها نیز بررسی گردید، نتایج این آزمون برای عملکرد تحصیلی (Levene statistic=۱۰/۴۷۴ ، $P=۰/۲۰۴$) بدست آمد که همگنی واریانس های بین گروهی را تأیید می کند.

موقعیت مثبت و شش موقعیت منفی می باشد. هر موقعیت ۴ سوال دارد که اولین سوال به صورت تشریحی پاسخ داده می شود ولی در نمرگذاری به حساب نمی آید. ۳ سوال بعدی برای تمام موقعیت ها یکسان هستند. دومین سوال هر موقعیت درونی/ بیرونی، سومین سوال ثبات/عدم ثبات، چهارمین سوال عام/ خاص بودن را مشخص می کند (۲۷). نمره گذاری برای هر سوال از «۱» تا «۷» می باشد. برای موقعیت های مثبت ۱ بدترین نمره، و ۷ بهترین نمره است. در وقایع منفی ۱ بهترین و ۷ بدترین نمره است (۲۸). همچنین شیخ الاسلامی (۱۳۷۵) در پژوهشی روایی این پرسشنامه را با روش ملاکی همزمان در بین دانشجویان دانشگاه شیراز با معدل نمره درسی سنجید و گزارش نمود که همبستگی معنادار است. سپس، ثبات درونی این پرسشنامه در بین دانشجویان ذکر شده را برای ۳ مؤلفه کنترل داخلی، ثبات و کلیت به ترتیب ۰/۵۰/۷۹، ۰/۴۴ و ۰/۴۴ بدست آورد. همچنین ثبات به روش آزمون مجدد) در بین دانشجویان فوق بدون گزارش تعداد) را با فاصله ۱۵ روز سنجیده و ضرایب را برای ۳ مؤلفه کنترل داخلی، ثبات و کلیت ۰/۴۷، ۰/۵۸ و ۰/۵۸ گزارش نمود (۲۹). کلاتری و مرار (۳۰) ضریب پایایی پرسشنامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ بدست آوردند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۶۹۰ به دست آمد.

۲- پرسشنامه سلامت عمومی: این پرسشنامه توسط گلدبرگ و هیلیر (۱۹۷۹) ساخته شد که دارای قابلیت سنجش سلامت روانی نیز می باشد، و دارای ۴ مقیاس فرعی است که هر مقیاس ۷ عبارت دارد (۳۱). چهار زیر مقیاس نشانه های جسمانی، اضطراب، افسردگی و اختلال در کارکرد اجتماعی دارد. پاسخ ها بدین ترتیب که «به هیچ وجه (۰)»، «کمتر از حد معمول (۱)»، «در حد معمول (۲)»، «بیشتر از حد معمول (۳)» و «بسیار بیشتر از حد معمول (۴)» نمره گذاری می شوند و حداکثر نمره ۸۴ است (۳۲). در پژوهش تقوی (۳۳) ضرایب اعتبار پرسشنامه سلامت عمومی در دانشجویان با

جدول ۱. نتایج آزمون t مستقل در ارتباط با عملکرد تحصیلی نوجوانان با توجه نوع خانواده

گروه	تعداد	میانگین	اختلاف میانگین ها	درجه آزادی	نمره آزمون t	سطح معناداری
تک همسری	۶۰	۱۸/۲۸	۰/۸۹	۱۱۸	۳/۱۹۴	۰/۰۰۲
چندهمسری	۶۰	۱۷/۳۸				

سطح ۹۹ درصد معنادار می باشد ($p=0/002$ ، $T=3/194$). یعنی بین میزان عملکرد تحصیلی نوجوانان دو گروه (عضو خانواده های تک همسری و چندهمسری) تفاوت وجود دارد.

نتایج جدول ۱ حاکی از آن است که میانگین عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری و چندهمسری متفاوت بود. که این تفاوت با توجه به مقادیر t بدست آمده در

جدول ۲. نتایج آزمون واریانس چند عاملی عملکرد تحصیلی نوجوانان بر حسب نوع خانواده و سلامت روان مادران

منبع	مجموع مربعات	میانگین مربعات	درجه آزادی	F	Eta P	سطح معناداری
نوع خانواده	۲۳/۵۸۹	۲۳/۵۸۹	۱	۹/۹۷۸	۰/۰۸۰	۰/۰۰۲
سلامت روان	۴/۴۵۳	۲/۲۲۷	۲	۰/۹۴۲	۰/۰۱۶	۰/۳۹۳
نوع خانواده * سلامت روان	۴/۱۷۵	۲/۰۸۸	۲	۰/۸۸۳	۰/۰۱۵	۰/۴۱۶

روان مادران هم وجود ندارد ($p=0/393$ ، $F=0/942$). اندازه اثر آزمون آن برابر با ۰/۰۱۶ است. همچنین اثر فرعی که همان تعامل عامل های نوع خانواده با سلامت روان مادران است هم دیده نمی شود ($p=0/416$ ، $F=0/883$). برای مشخص شدن منبع تفاوت در نوع خانواده که عاملی دو وجهی (تک همسر، چندهمسری) است از آزمون تی گروه های مستقل استفاده می کنیم.

جدول ۲ دو اثر اصلی نوع خانواده و سلامت روان مادران را بر عملکرد تحصیلی نوجوانان را نشان می دهد، و همچنین اثر فرعی که تعامل این دو عامل (نوع خانواده و سلامت روان مادران) را بر عملکرد تحصیلی نوجوانان را هم نشان می دهد. نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان داد، اثر اصلی معناداری برای نوع خانواده وجود دارد ($p=0/002$ ، $F=9/978$). مجذور اتای نوع خانواده برابر با ۰/۰۸۰ است که این اثر آزمون، قوی است. اثر اصلی معناداری بر حسب سلامت

جدول ۳. آزمون تی عملکرد تحصیلی نوجوانان بر حسب نوع خانواده در گروه سلامت روان با علائم متوسط

عملکرد تحصیلی نوجوانان	گروه	تعداد	میانگین	اختلاف میانگین ها	T	درجه آزادی	سطح معناداری
بدون علائم سلامت مادران	تک همسری	۲۷	۱۸/۴۳	۰/۹۹	۲/۲۱	۴۸	۰/۰۳۱
	چندهمسری	۲۳	۱۷/۴۳				
علائم متوسط سلامت روان مادران	تک همسری	۶	۱۸/۱۸	۱/۸۹	۲/۴۴	۹	۰/۰۴۸
	چندهمسری	۶	۱۶/۲۸				

وجود دارد ($p=0/031$ ، $T=2/21$). همچنین در گروهی که مادران از نظر سلامت روانی دارای علائم متوسط هستند بین عملکرد تحصیلی فرزندانشان که عضو خانواده تک همسری و چندهمسری هستند تفاوت وجود دارد ($T=2/44$ ، $p=0/048$).

نتایج آزمون تی گروه های مستقل در جدول ۳ نشان داد که منبع تفاوت عملکرد تحصیلی نوجوانان در بین خانواده های تک همسری و چندهمسری در گروهی است که مادران از نظر سلامت روان بدون علائم هستند. یعنی در این گروه مادران بدون علائم بین عملکرد تحصیلی فرزندانشان که عضو خانواده تک همسری و چندهمسری هستند تفاوت

جدول ۴. نتایج آزمون واریانس چند عاملی عملکرد تحصیلی نوجوانان بر حسب نوع خانواده و سبک اسنادی مادران

منبع	مجموع مربعات	میانگین مربعات	درجه آزادی	F	Eta P	سطح معناداری
نوع خانواده	۲۳/۳۲۱	۲۳/۳۲۱	۱	۹/۷۶	۰/۰۷۸	۰/۰۰۲
سبک اسنادی	۰/۹۹۷	۰/۹۹۷	۱	۰/۴۱۷	۰/۰۰۴	۰/۵۲۰
نوع خانواده * سبک اسنادی	۰/۶۸۷	۰/۶۸۷	۱	۰/۲۸۸	۰/۰۰۲	۰/۵۹۲

اسنادی مادران هم وجود ندارد ($F=0/417, p=0/520$). همچنین اثر فرعی که همان تعامل عامل های نوع خانواده با سبک اسنادی مادران است هم دیده نمی شود ($F=0/288, p=0/592$). با توجه به تفاوت در نوع خانواده که عامل دو وجهی (تک همسری و چندهمسری) برای پی بردن به منبع تفاوت از آزمون تی گروه های مستقل استفاده می کنیم.

جدول ۴ دو اثر اصلی نوع خانواده و سبک اسنادی مادران را بر عملکرد تحصیلی نوجوانان را نشان می دهد و همچنین اثر فرعی که تعامل این دو عامل (نوع خانواده و سبک اسنادی مادران) را بر عملکرد تحصیلی نوجوانان را هم نشان می دهد. نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان داد، اثر اصلی معناداری برای نوع خانواده وجود دارد ($F=9/76, p=0/002$). مجذور اتای نوع خانواده برابر با $0/078$ است که این اثر آزمون، قوی است. اثر اصلی معناداری برحسب سبک

جدول ۵. آزمون تی عملکرد تحصیلی نوجوانان بر حسب نوع خانواده و سبک اسنادی مادران

سطح معناداری	درجه آزادی	T	اختلاف میانگین ها	میانگین	تعداد	گروه	عملکرد تحصیلی نوجوانان
۰/۰۰۲	۵۵	۳/۱۸	۱/۲۶	۱۸/۴۵	۲۹	تک همسری	سبک خوش بینانه
				۱۷/۱۹	۲۶	چندهمسری	

خانواده است (۳۶). در تبیین این فرضیه می توان گفت در خانواده های چندهمسری تعارضات بین والدین و همسران، اثرات مخربی بر سایر اعضا وارد می کند، همچنین آنها درگیر مشکلات خود هستند و کمتر به نوجوانان خود توجه دارند و نوجوانان در حال تحصیل کمک و حمایت کمتری را از جانب والدین خود دریافت می کنند و این باعث شکست در تحصیل آنها می گردد. در واقع بین کارکرد پایین خانواده با کارایی ضعیف تحصیلی نوجوانان رابطه وجود دارد. خانواده های چندهمسری از نظر پاسخ به نیازهای عاطفی اعضای خود ضعیف ترند و این باعث می شود آنها از نظر پاسخگویی به نیازهای انگیزه ای فرزندانشان در حیطه تحصیل نیز ضعیف عمل کنند. در مقابل خانواده های تک همسری جو عاطفی خانواده گرم و صمیمانه است، آنها کارکردهای مثبتی را نشان می دهد که می تواند هم بر رضایت زناشویی و هم بر فراهم آوردن شرایط مناسب برای رشد و وضعیت تحصیلی فرزندان اثرگذار باشد. نتایج نشان داد عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری که مادرانشان بدون علائم روانی و علائم متوسط روانی هستند بهتر از همتایان آنها در در خانواده های چندهمسری است. با نتایج پژوهش آیانو و همکاران (۳۹) که فرزندان مادران دارای مشکلات سلامت روانی از فرزندان مادران بدون مشکلات سلامت روانی عملکرد تحصیلی ضعیف یا کمتر از حد متوسط داشتند، همسو و همخوان است. بوس و همکاران (۴۰) نشان دادند اضطراب و افسردگی مادران با عملکرد حافظه کاری بصری- فضایی مرتبط بود. پژوهش آگوستین و کروسو (۴۱) که افسردگی

نتایج آزمون تی گروه های مستقل در جدول ۵ نشان داد که منبع تفاوت عملکرد تحصیلی نوجوانان در بین خانواده های تک همسری و چندهمسری در گروهی است که مادران از نظر اسنادی خوش بینانه هستند. یعنی در این گروه (مادران خوش بینانه) بین عملکرد تحصیلی فرزندانشان که عضو خانواده تک همسری و چندهمسری هستند تفاوت معناداری وجود دارد ($T=3/18, p=0/002$).

بحث

پژوهش حاضر با هدف مقایسه عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری و چندهمسری بر اساس سلامت روان و سبک اسنادی و مادران انجام شد. نتایج نشان داد که عملکرد تحصیلی نوجوانان عضو خانواده های تک همسری بهتر از عملکرد تحصیلی نوجوانان خانواده های چندهمسری است، که نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش شایفول بهاری و همکاران (۲۴) رز چن سیو و سیتی عایشه (۳۴) و بامگباد و سالویتا (۳۵)؛ چیکواتور و اویدله (۳۶) همسوی می باشد. در مقابل با پژوهش ایگابا اونونگا (۳۷) و آدینیک (۳۸) همسو نمی باشد. خانواده در رشد و پیشرفت فرزندان عاملی اثر گذار است و اگر فرزندان بخواهند توانایی های خود را به بالاترین حد برسانند نیاز به حمایت والدین خود دارند، مشکلات خانواده می تواند به شکست در تحصیل منجر شود (۱). نوجوانان در خانواده های چندهمسری فاقد حمایت مادی و انگیزشی والدین برای ادامه تحصیل هستند، حتی در بعضی جوامع تمرکز اصلی دختران و پسران نوجوان بر ازدواج و تشکیل

مادر، تنها موفقیت تحصیلی کمتری را برای فرزندان زنانی که تحصیلات عالی را دنبال نکرده بودند، پیش بینی کرد. که این نتایج مطابق و همسو با نتایج این فرضیه است. سبک زندگی و سلامت جسمانی و روانی والدین در بروز رفتارهای سازگارانه فرزندان تأثیرگذار است. اگر در خانواده شرایط و روابط ناسالم و منفی وجود داشته باشد، تأثیری بر روی فرزندان خواهد داشت و منش های عاطفی ناپهنجاری از حسادت، پرخاشگری، احساس عدم امنیت، اضطراب، ناسازگاری و افسردگی در آنها شکل خواهد گرفت (۴۲). دریافت واکنش های منفی والدین مثل خشم و اضطراب توسط کودکان موجب یادگیری هیجان اضطراب در آنها می شود (۴۳). در تبیین این فرضیه می توان گفت بی شک خانواده، نخستین و مهمترین آموزشگاه و پرورشگاه انسان به شمار می آید و یکی از نهادهای اصلی و مقدس هر جامعه است. این خانواده است که فرایند شدن انسان را از قوه به فعل فراهم می کند و تسهیل می سازد از این نظر مادر در خانواده حیاتی ترین نقش را به عهده دارد. اگر در خانواده شرایط و روابط ناسالم و منفی وجود داشته باشد، تأثیری منفی بر روی فرزندان خواهد گذاشت. همچنین می توان گفت مادران برخوردار از سلامت روانی، سلامت روان را به فرزندان انتقال داده و فضای آرامی را در منزل ایجاد کرده که باعث پیشرفت تحصیلی فرزندان شده است. مادران در خانواده های چندهمسری قدری کشمکش بین اعضای خانواده و هووها را تجربه می کنند که می تواند چنین خانواده هایی مقداری مشکلات روانی بیشتری داشته باشند، بنابراین این مشکلات بیشتر می تواند عملکرد تحصیلی این نوجوانان اثر منفی داشته باشد، باعث عملکرد تحصیلی پایین تری شده است.

نتایج نشان داد عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های تک همسری بر اساس سبک اسنادی خوش بینانه مادران از عملکرد تحصیلی نوجوانان در خانواده های چندهمسری بهتر است. با پژوهش گینزبورگ و برونشتاین (۴۴) که واکنش های والدین به نمرات شامل کنترل منفی، عدم درگیری، یا پاداش بیرونی، و سبک های خانواده بیش از حد و کم کنترل کننده با عملکرد تحصیلی پایین تر مرتبط بودند. با پژوهش صدری دمیرچی و همکاران (۴۵) که سبک تبیین بدبینانه در دانش آموزان دارای اختلال یادگیری خاص بیشتر از دانش آموزان عادی است، و با پژوهش انصاری

صدر و شیرازی (۴۶) که وجود رابطه معناداری بین سبک اسنادی با پیشرفت تحصیلی است، که این مطابق و همسو با نتایج این فرضیه است. با پژوهش جان (۴۷) که مادران سیاه و سفید پوست، خوشبینانه عملکرد تحصیلی فرزندان را بالا ارزیابی می کردند. که این نتایج مخالف و ناهمسو با نتایج این فرضیه می باشد.

رفتارهای خوش بینانه و بدبینانه در مواردی از جمله اعتماد و بی اعتمادی، داشتن آرامش و عدم آن، رضایت داشتن یا نداشتن بین مادر و فرزند نقش مهمی ایفا می کند که باعث افزایش مشکلات در فرزندپروری و سازگاری نوجوانان شود (۲۰). در تبیین این فرضیه نیز می توان گفت مادران در خانواده های چندهمسری، بدبین هستند آنها بر این عقیده هستند که رویدادهای بد پدیدارند، خودشان را در بوجود آمدن رویدادها مقصر می دانند و معتقدند رویدادهای بد زندگی شان را مختل می کند. در رویارویی با سختی ها و مصائب مربوط به خانواده و فرزندان قادر به تغییر شرایط نیستند، تلاش کمتری برای بهبود وضعیت از خودشان نشان می دهند و حمایت لازم را از خانواده و فرزندان به عمل نمی آورند (۴۸). در نتیجه نوجوانان خانواده تک همسری که مادرانشان سبک اسنادی خوش بینانه دارند عملکرد تحصیلی نوجوانان بهتر است چنین باشد که در پژوهش حاضر، مادران در خانواده های تک همسری از سبک اسنادی به صورت واقع بینانه استفاده می کنند و همچنین از نظر فرهنگی جامعه پژوهش حاضر در اسناد مثبت، علت موفقیت خود را درونی، پایدار و کلی می دانند و احساس موفقیت در آنان باعث شده است که در رابطه با عملکرد تحصیلی فرزندان باورهای مثبت بیشتری را در خود تقویت کنند و احساس ارزشمندی بیشتری می کنند. خوش بینی این مادران به آنان انگیزه و تلاش بیشتری برای پیگیری عملکرد تحصیلی فرزندان می دهد، در نتیجه فرزندان عملکرد تحصیلی بهتری دارند.

نتیجه گیری

نتایج پژوهش نشان داد که سلامت روان و سبک اسنادی مادران باعث عملکرد تحصیلی بهتر نوجوانان در خانواده تک همسری شده بود، در پژوهش آتی پیشنهاد می شود نوجوانان از نظر سازگاری بر اساس سلامت روان و سبک اسنادی مادران مقایسه شوند.

تضاد منافع

هیچ گونه تضاد منافی بین نویسندگان وجود ندارد.

سپاسگزاری

در پایان محققان سپاس خود را از همکاری صمیمانه شرکت کنندگان دانش آموز و مادران در دو نوع خانواده در شهر سراوان اعلام می کنند.

References

1. Nikookar H, Mahdian H, Ghasemi Motlagh M. Structural Relationships between Mindfulness and Family Functioning with Academic Procrastination Mediated in Adaptation in Male Students. *Islamic Life Style*. 2021; 5: 212-221. <http://islamiclifej.com/article-1-1157-fa.html>
2. Mohseni S, Hoseini S, Kahaki F, Hoseyni S, Jouybari L. Relationship between frustration, mental health and metacognition with high-risk behaviors in adolescents . 2018; 9(1): 15-25. <http://ndhj.lums.ac.ir/article-1-172-fa.html>
3. Ferdowsi SZ, Sepah Mansoor M, ghanbary panah A. The Relationship between Intelligence Beliefs and Cognitive Flexibility and Academic Performance : A Study of the Mediating Role of Perceived Social Support and Self-Perception in Students. *Journal of Research in Educational Science*. 2022; 16(56): 76-90.
4. Yadalhifar MJ, Mirzaei D. The relationship between resilience, coping strategies with learning styles and academic performance. *Cognitive Strategies in Learning*. 2020; 8(14): 224-205.
5. York T, Gibson C, Rankin S. Defining and measuring academic success. *Pract. Assess. Res. Eval*. 2015; 20, 1–20.
6. Ella RE, Odok AO, Ella GE. Influence of Family Size and Family Type on Academic Performance of Students in Government in Calabar Municipality , Cross River State ,Nigeria, *International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE)*. 2015; 2(11):108-114.
7. Akula S. Impact of Health on Academic Achievement of Tribal School Children: A Study of Adil Abad District – Telangana State. *INSIGHT Journal of Applied Research in Education*. 2016; 21(1): 311-322.
8. Bhagat P. Social-adjustment of Secondary school students in relation to their Gender, Academic achievement and Parent-child relationship. *International Journal of Advanced Research*. 2016; 4: 64-71.
9. Fathi Sanghari Z, Afsharinia K. Investigating the relationship between mother's personality traits and motivation to progress and academic performance of female secondary school students in Kermanshah city. *Second International Conference on Science and Technology Innovation, Singapore*. 2016; 2, 609-618.
10. Shah S, Khan M. Relationship between Personality Profiles and Parental Acceptance/ Rejection of Children of Non-Working Mothers. *INSIGHT Journal of Applied Research in Education* ISSN 0975-0665.2016; 21: 9-15.
11. Farahmand M, Rezvani Z. Structure and family performance in polygamous and monogamy families. *Journal of Applied Sociology*. 2019; 30(3): 135-154. <https://doi.org/10.22108/jas.2019.114022.1556>
12. Etemadi A, Ebrahimi J. An analysis of the mental health of children in monogamy and bigamy families. *Women in Development & Politics*. 2011; 8(4): 5-26.
13. Cavanagh S, Fomby P. Family Instability in the Lives of American Children. *Annual review of sociology*. 2019; 45(1): 493–513. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073018-022633>
14. Rediy S, Tefera B. A Family-Based Behavioral Intervention to enhance Family Communication and Family Cohesion among Siblings in Polygamous Family. *Clinical and Experimental Psychology*. 2020; 6(5):1-9.
15. Goudarzi M, rezaie S. The effectiveness of Iranian Islamic lifestyle on cohesion, marital satisfaction and family mental health Staff of Kermanshah University of Medical Sciences in the Corona crisis. *Islamic-Iranian Family Studies Journal*. 2022; 1(2): 56-71. <https://doi.org/10.30495/iifs.2022.1947520.1020>.
16. Teimourifard SE, Zargham Hajebi M, Monirpour N. The Impact of Training in Strengthening Families Program on Mental Health and Quality of School Life of Teenagers Aged 10-14. *QJFR*. 2021;18 (2): 41-58 <http://qjfr.ir/article-1-1910-fa.html>

- children well-being of polygamous family structure. *J Crit Rev.* 2020;7(13): 596.
35. Bamgbade EO, Saloviita T. School performance of children from monogamous and polygamous families in Nigeria. *Journal of Black Studies.* 2014; 45(7): 620-634. <https://doi.org/10.1177/0021934714544960>
 36. Chikwature W, Oyedele V. Polygamy and academic achievement-a case of Johanne Marange apostolic sect. *European Journal of Research in Social Sciences.* 2016; 4(5): 26-40.
 37. Igaba Onongha G. Family Type (Monogamy and Polygamy) and Academic Performance of Student: The Case of Students in Cross River, Nigeria. 2015; 3(4):20-25.
 38. Adenike AO. Effects of family type (monogamy or polygamy) on students' academic achievement in Nigeria. *International journal of psychology and behavioral sciences.* 2013; 5: 153-156.
 39. Ayano G, Lin A, Dachew BA, Tait R, Betts K, Alati R. The impact of parental mental health problems on the educational outcomes of their offspring: Findings from the Raine Study. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry.* 2022; 56(5):510-524. <https://doi.org/10.1177/00048674211025633>
 40. Buss C, Davis EP, Hobel CJ, et al. Maternal pregnancy-specific anxiety is associated with child executive function at 6–9 years age. *Stress.* 2011; 14: 665–676.
 41. Augustine JM, Crosnoe R. Mothers' Depression and Educational Attainment and their Children's Academic Trajectories. *Journal of Health and Social Behavior.* 2010; 51(3): 274–290.
 42. Mahmoudi M, Mir Zamani SM, Zabihi R. The Relationship Between Parental Mental Health and Adolescents of Elementary Schoolchildren in District 17 of Tehran. *Journal of Excellence in counseling and psychotherapy.* 2018; 7(27):14-22.
 43. Solaimani Shebailo N, Vahedi S, Nemati S. The Relationships between Emotions of Students, Teachers and Parents with Academic Performance in Science Course . *J Child Ment Health.* 2019; 6 (1):188-199 <http://childmentalhealth.ir/article-1-462-fa.html>
 44. Ginsburg GS, Bronstein P. Family factors related to children's intrinsic/extrinsic motivational orientation and academic performance. *Child development.* 1993; 64(5): 1461-1474.
 45. Sadri Damirchi S, Gholami S, Mojarrad A. Comparison of the attribution styles and cognitive avoidance in students with special learning disorder and normal students. *Journal of Learning Disabilities.* 2020; 9(4): 73-88. <https://doi.org10.22098/jld.2020.955>
 46. Ansarisadr A, Shirazi M. Relationship between stress coping styles and causal attribution with academic achievement in student. *Journal of Educational Psychology Studies.* 2022; 19(45): 27-14. <https://doi.org10.22111/jeps.2022.6994>.
 47. John NS. Mothers and Children: Congruence and Optimism of School-Related Attitudes. *Journal of Marriage and the Family.* 1972; 34(3): 422.
 48. Hadidi F. Relationship of Adolescents' Resilience to Mothers' Lifestyle and Attributional Styles . *QJFR.* 2017; 14 (1):103-120<http://qjfr.ir/article-1-246-fa.html>